

Vienan Karjala

N^o22 (373) 27. PIMIEKUUTA, 2013

3 Lapset esitetäh karjalaisie starinoja

4 Kielen šäilyttämisen hyväkši

5 Innoššuš oli šuattan hänet tielläh

6 "Kešätila" ympäri vuuvven

RUDOLF TOIVONEN ALOTTEHEŠTA VUOTENA 2005 TUNNETUN HIIHTÄJÄN FODOR TERENTJEVIN HAUVALLA PUATANEŠŠA OLI RESTAUROITU MUISTOMERKKI TA VUOTENA 2011 PETROSKOISSA OLI AŠETETTU TERENTJEVIN PAČAŠ.
KUVA: MARGARITA KEMPPAINEN.

Hiihtolatuo myöten tulevaisuutta kohti

Näyttely: Uuši näyttely kertou hiihtourheilun kehitykšeštä Karjalašša

OLGA MELENTJEVA

"Vuosituhansien latuo myöte. Šukšet Karjalašša kivikauvešta nykypäivih šuaten" – Tämöšöen nimen šai Karjalan Kanšallisen musejon uuši näyttely, kumpasen avajaiset piettih 21. pimiekuuta.

Näyttely on järješetty tulevan KT:n urheilun ta tervehyön vuuvven puittehissa ta omissettu Talviolimpjajaisoilla Sočissa.

Šiinä tulou esillä pohatta ainehisto, kumpani kertou šukšien ta hiihon kehitykšeštä Karjalašša vuosituhansien männeššä

neoliittisešta kivikauvešta alkuan nykypäivih šuaten.

KIVIKAUVEN HIIHTÄJÄT TA KALEVALAN ŠANKARIT
Šukšet pohjoisalovehilla on aina oltu tärkeinä liikuntavehkehenä. Talviaikana šemmoset perintehelliset elinkeinot, kuin kalaššuš ta

mečäššyš ei voitu kuvitellakana ilman šukšie. Hyvänä toivissukšena šiitä ollah Karjalan alovehella löyvetyt kivikirjutukset, kumpaset ollah peräsin vielä III-II vuosituhannelta ennein meijän ajanlaškuo.

KT:n kulttuuriministerijön ruataja, istorijallisen re-

konstruoinnin klubin jäšen Juri Aleksandrov valmistie näyttelyö varoin kivikauven šukšien mallit. Lumišukšien tarkotuksena oli še, jotta ihmini pisyis šyvän lumen pinnalla eikä uppois. Nii-tä tavallah luajittih kuušen okšista, kumpaset šivottih yhteh nahkanauhoilla ta

kašvikuitunuorilla.

– Olen iče kuotellunkävelä mečäššä näillä lumišukšilla ta vain šanuo, jotta ne ollah ihan tukevat, päivän kävelin melko šyväššä lumešša enkä yhtänä uponnun, Juri kerto kokemukšeštah.

→ Jatkuu šivulla 2

Hyvät lukijat!

Enši vuuvven alušta Vienan Karjala- ta Oma Mua -lehet yhissyäh. Pakkaskuušta alkuan rupieu ilmeštymäh uuši 12-šivuni Oma Mua -netälilehti, kumpasešša tulou kirjutukšie kuin vienakši, šamoin livviksiki.

» UUTISET PIIRILÖISTÄ

Uuši šilta Mujejärven piirissä

Uuši teräšbetonišilta avattih pimiekuuša Mujejärven piirin Virda-1 -joven yli. Tätä tapahtumua kovašti vuotettih Mujejärven, Repol'an šekä piirin muijen kylien eläjät.

Uuši šilta on rakennettu vanhan puušillan šijašta, kumpani oli ylen pahašša kunnošša. Rakennuštüt toimitettih KT:n tietalouven kehityš 2015 vuoteh šuaten -tarkotušohjelman mukah. Tašavallan tiefondista šillan rakentamish oli myönnetty yli 48 miljoonua rupl'ua.

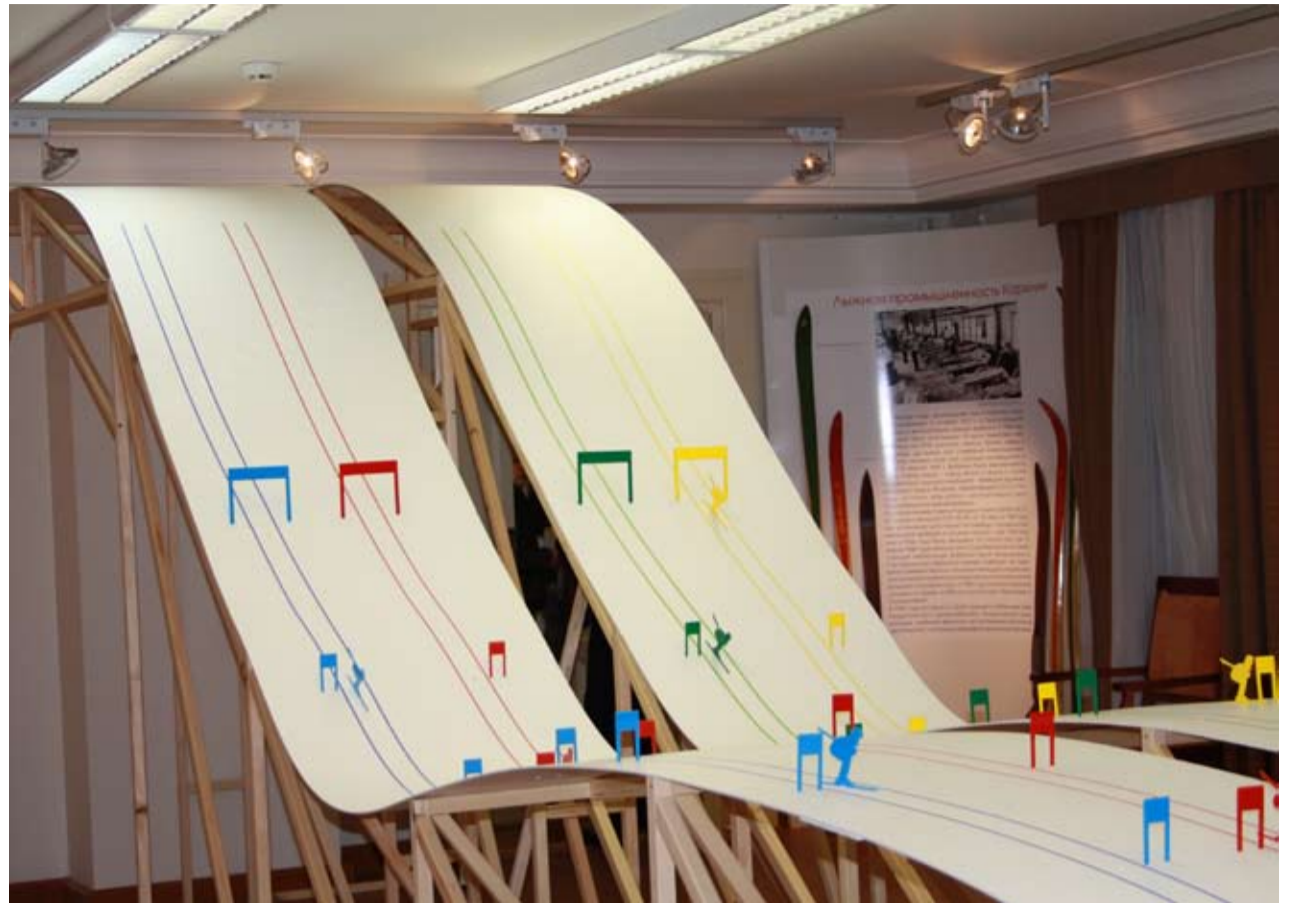
Nellänkymmenen kuvven metrin pituni šilta on rakennettu Tikša-Repol'a -tien 99. kilometrin kohašša. Rakentamisen šuoritettih OOO Karelmostroi- ta OOO PSK Stroitel' -laitokšet.

Še on jo toini tämän vuuvven aikana tašavallašša rakennettu teräšbetonišilta. Šitä paičči tašavallan ohjelman puittehisšä vuotena 2013 oli alotettu šillan rakentamini Belomorskin piirin Kuzjoven yli.

Georgijan časoun'a Karhumäjien piirissä

XVII vuosišuaalla nošsettu Georgijan časoun'a šijoutuu Karhumäjien Keftenitsi-kyläššä. Časoun'a on kulttuuriperinnön kohteh, kumpasella on federaalini merkityš. Iče kylä kuuluu Oneganniemen istorijalis-kulttuurisen alovehen istorijallisen elinpaikkojen lukuh.

Georgijan časoun'an restaurointityöt oli alotettu muutoma vuosi takaperin. Alkurestaurointi oli šuoritettu vielä vuotena 2010 ta vašta kolmen vuuvven piäštä federalisešta bydžetistä šuatih rahotušta restauroinnin jatkamish ta lopettamish. Časoun'an restaurointi oli toteutettu federaalisen Venäjän kulttuuri -tarkotušohjelman puittehisšä.

VIENAN KARJALAN MUSEON NÄYTTELYN OSA. KUVA: MARGARITA KEMPPAINEN.

Hiihtolatuo myöten tulevaisuutta kohti

→ Alku šivulla 1

Liukušukšet luajittih mänyn runkošta. Runko halatih lauvoiksi, lauvat piti taituttua, kuni puu oli vereš ta jättyä kuivamah. Jotta šukšet luissetais paremin, niitä runšahašti voijeltih tervalla.

Erikoisena ošana näyttelyššä on esitetty Kalevala-eeppossa. Šukšiloista moničči mainitah eepossašša. Juuri šukšet autetah eeposan šankarilla taitavalla mečäštäjällä Lemminkäiselä šuaha kiini Hiisi-hirven.

ŠUKŠIEN TUOTANTO

Neuvoštovallan aikana Karjalašta tuli tunnettu šukšien tuottaja. Vuotena 1931 Petroskoissa oli avattu šukšitehaš. Ennein šotua Petroskoin šukšitehaš valmistu noin nellännošan kaikista Neuvoštovallašša tuotetuista šukšiloista. Šovan jälkeh šukšituotanto oli avattu Sortavalan Helylä-kyläššä. Helyläššä tuotetut šukšet oltih šuurešša šuosijošša. Vuotena 1982 ne oli tunnušsettu Neuvoštoliiton parahiksi, 25% šukšista vietih Šuomeh ta Skandinavijah.

ŠUKŠET ŠOTIEN AIKANA

Näyttelyn erikoisšali kertou šukšien käytöštä ta roolista šotien aikana.

Pakkaskuuššä 1922 vuotena karjalaisista ta šuomalaisista punakaartilaisista kovottu Toivo Antikaisen johtama joukko

LAPŠISSA ON HIIHTOURHEILUN TULEVAISUUS.

šuuritti pitän hiihtoreitin Masel'skaja-ašemalta Puatanen, Penengan, Repol'an, Kimasjärven kautta Uhtuola. Puolentoista kuukauven aikana šotamiehet hiihtetih 1100 kilometrie ta piettih 18 taisteluo. Tämä legendaarini reitti šai jalešti nimen Antikaisen latu. Jo muutoman vuuvven piäštä tätä reittie myöten ruškiearmeijalaiset ta siviilit ruvettih šuorittamah retkijä. Šiitä tuli niin šanottu kašvatuškoulu, missä testatit hiihtotaituo, keštävyyttä ta urheutta.

Talvišovan ta Šuuren

Isänmuallisen šovan aikana šukšiloilla oli ylen tärke rooli.

Karjalan rintamalla toimittih erikoiset hiihtäjäjoukot. Šukšien ta šauvojen tuotanto ei pietty šotauksh, niitä valmistettih Karel-drev-yhtymän tehtahilla.

KARJALAN URHEILUMAINEN

Olimpijamainehen Karjalah tuotih šemmoset tunnetut hiihtäjät kuin F'odor Terentjev, Larisa Lazutina, Jevgenija Medvedeva. Näyttelyššä on esitet-

« Šukšet pohjois-alohehilla on aina oltu tärkeinä liikunta-vehkehenä.

ty harvoja esinehie, kuvie ta dokumenttija urheilijien omista arhiivoista.

Näyttelyn avajaisih ošallistu vuuvven 2006 olimpijameštari Jevgenija Medvedeva:

– On ilo mieleštä, jotta tämä näyttely on omisettu juuri šillä urheilulajilla, kumpasešta mie niin kovašti tykkyän. Himotais šanuo, jotta mie piäsin enšimmäisih šuavutukših juuri Karjalan šuksiloilla. Monet ollah šitä mieltä, jotta olimpijameštariksi voit tulla, vain šyntyon šuurešša kaupunkissa, onnako nerot šynnytäš šyrjäkyllisäki ta mie olen varma, jotta hiihtuo harraštajilla lapšilla ta nuorilla on ylen šuuri potentiaali ta hyö piäššäh šuurih tulokših täššä urheilulajissa.

Uuši näyttely antau kaččojilla mahollisuuvven šyventyö mänehih aikoih ta šamalla kiäntäy kačchehen kohti tulevaisuutta. Järještäjät ylen toivotah, jotta näyttely auttau elävytyä hiihtourheilun entisen mainehen.

FESTIVAALISSA VOITTI KALEVALAN KOULUN ARTISTOJEN MEČÄN MUOTI -STARINA. KUVAT: OLGA SMOTROVA.

JESSOILAN LAPSET NÄYTETTIIH KONDII-SOITTAI-STARINAN.

VIELJÄRVEN ARTISTOJEN REBOI DA KUKKI -STARINA.

KRISTINA ANDREJEVA ŠUOMELAIS-UGRILAISESTA KOULUŠTA PIÄSI PARAHEN ARTISTOJEN JOUKKOH ŠVÖJÄTÄR-ROOLISTA.

KALEVALAN KOULULAISET PÄTA-STARINUA ESITTÄMÄŠŠÄ.

Lapšet esitetäh karjalaisie starinoja

Festivaali: Vieljärveššä piettih Karjalaini šuarna -kilpailu.

MAIKKI SPITSINA

Pimiekuun keškipuolella Priäžän piirin vanhašša Vieljärven kyläššä piettih tašavallan Karjalaini šuarna -festivaali. Šitä ennen, pimiekuun alušša, Kalajovešša piettih Vepšäläini starina -festivaali.

Karjalaini šuarna on ensimmäini šemmoni lapšien festivaali-kilpailu. Kašillä on vanhempi velli: Nerokaššali-kilpailu, kumpaseh ošallisutah nuoret ta vanhemmat karjalakši pakasijat artistat. Karjalaini šuarna -kilpailušša omie neroja voijah esittyä vain lapšet ta koululaiset.

Festivaalih tuli 12 kollektiivie Vieljärveštä, Jessoilašta, Priäžäštä, Tuuksašta, Kotkatjärveštä, Aunukšešta, Kalevalašta ta Petroskoista, yhteheš noin šata ošallistujua. Šentäh kun kilpailu piettih ensimmäistä kertua, esittämäh omua taituo ta esimerkkie tuli vanhemmanki polven näyttelijie: Karjalan Kielen Kodi -liiton teatterijoukko ta Kotkatjärven artistoja.

Karjalan kielen livvin ta varšinaiškarjalan murte-

hilla koululaiset esitettih kanšanšuarnoi h pohjautuvie ta ičen kekšimie stari-noja. Niijen luvušša oltih Orava, kinnaš ta niekla-, Hanhet-jouččenet-, Ruskei kana-, Peili -starinat.

Festivaali oli järješetty Karjalan kielen ta kulttuurin vuuvven puittehišša. Šen järještäjänä oli Karjalan Rahvahan Liitto KT:n Kanšallisuuspolitiikan ministerijön, Vieljärven kešikoulun, Karjalan Kanšallisen teatterin ta Kanšallisen musejon tuvella.

Kilpailun päätarkoituksena on karjalan kielen popularisointi, lapšien ta nuorien kiinnošukšen kehittämäni karjalan kieleh, karjalaisien istorijah, kulttuuri-perintöh ta folkloorih, šano festivaalin avajaisissa KRL:n johtaja Jelena Mígunova ta lupasi: – Tänäpäniän myö valičemma parahan starinan!

Vieljärven koulun pie-ni juhlašali oli täynnä rahvašta. Nuoret artistat monta netälie valmistauttuh kilpailuh. Hyö iče ommeltih pukuja ta luajittih lavašukšie. Starinojen juonit oltih erimoiset, ka tärkienä ehtona oli näyttyä karjalaista koloriittie.

Festivaalin ošallistujie ta

vierahie tultih tervehtimäh KT:n Kanšallisuuspolitiikan ministerin tehtävie šuorit-taja Jelizaveta Haritonova, Kulttuuriministerijön ruataja Pavel Gokkojev, Vieljärven piämieš Aleksandr Čugai, Priäžän piirihallitukšen varajohtaja Tatjana Seppänen. Hyö toivotettih lapšilla lykkyö ta mäneššyttä heijän esitykšissä. A Pavel Gokkojev ehoti, jotta ois hyvä, još kilpailun voittajat esitettäis omie starinoja päiväkotijien kašvattajilla, jotta kiinnoštua pienie lapšija karjalaiseh kulttuurih ta kieleh.

Karjalaini šuarna -festivaalin arvoštelijien joukkoh kuuluttih karjalan kielen tietäjät, tunnetut yhteiskunnalliset ihmiset, kulttuuri- ta šivissyšalan ruatajat Tatjana Klejerova, Valentina Karakina, L'udmila R'appijeva, Zinaida Jefremova, Svetlana Pas'ukova, Pavel Gokkojev. Kaččoen kaikki esitykšet arvoštelijilla oli vaikie tehtävä valita festivaalin voittajat. Vet kilpailun kaikki ošallistujat esitettih omie kielitietoja, näyttelijäneroja ta kiinnoššušta.

Käsittelyn jälkeh arvoštelijat ilmoittettih parahat kollektiivit ta kolme voittajua. Kolmannella pai-

« Starinojen juonit oltih erimoiset, ka tärkietä ehtona oli näyttyä karjalaista koloriittie.

kalla piäštih nuoret artistat Vieljärven koulušta Reboi da kukki -starinan kera (ohjuaja Olga Stanislavova). Toisen paikan šai Jessoilan lapšien Hete-folkloorikollektiivi Kondii-soittai-starinašta (ohjuajat Tamara Petrova ta Tamara Sergejeva). A ensimmäini paikka oli annettu Kalevalan koulun artisteilla Mečän muoti -starinašta, kumpasen hyö iče kekšittih. Lapšien ohjuajina oltih Nina Aleksejeva ta Valentina Sem'onova.

Karjalaini šuarna -festivaalin kaikki ošallistujat šuatih muistolahjoja: kuppia ta magniittija kilpailun logotipin kera. A festivaalin voittajilla nyt on mahollisuus kaččuo Karjalan Kanšallisen teatterin Ruškie kukka -näytelmän ta käyvä Karjalan Kanšallisen musejon Luonnontalouš-näyttelyh.

KIELEN, KIRJALLISUUVVEN TA ISTORIJAN INSTITUUTIN RUATAJA L'UDMILA IVANOVA KERTO KARJALAISEN FRASEOLOGIAN KERYÄJÄSTÄ TA TUTKIJASTA VIENO FEDOTOVAŠTA. KUVAT: OLGA SMOTROVA

« Vuosien mittah konferenššista tuli keš-kuštelukenttä, missä tutkijat voitih kertuo oman tutkimuštyn tulokšista ta vaihtua kokemuštah.

Kielien ammattimiehien kouluttamini jatkuu

Tieto: Bubrihin luvannot -konferenšši piettih Petroskoissa.

TATJANA TORVINEN

Venäjän tietoakatemijan Karjalan tietokeskukšen Kielen, kirjallisuuvven ta istorijan instituutti aina on toimin tiiveheššä yhteistyöššä Petroskoin valtijan yliopiston Itämerenšuomelaisien kielien ta kulttuurin tietokunnan kera. Jokavuotini tietehellini Bubrihin luvannot -konferenšši on tämän yhteistyön tulokšie.

Ajatus konferenššin pitämiseštä šynti vuotena 2000. Šeuruavana, 2001 vuotena piettih ensimmäini konferenšši. Vuosien mittah konferenššista tuli keš-kuštelukenttä, missä tutkijat voitih kertuo oman tutkimuštyn tulokšista ta vaihtua kokemuštah. Konferenšših tavallah ošallissutah kuin kokenehet tietomiehet ta opaštajat, šamoin alottajat tutkijat, jatko-opaštajat ta studentit.

Tänä vuotena ensimmäistä kertua Bubrihin luvannot -konferenšši piettih ilmain Tamara Staršova, kumpani monie vuosie johdi Itämerenšuomelaisien kielien ta kulttuurin tietokunta ta oli tämän konferenššin

alkuhenijana. Tamara Staršova kuoli 23. heinäkuuta pitän tauvin jälkeh. Konferenššin aluštah kaikki keräytynehet kunnivoitetih hänen muistuo hetken hil'aisuuvvella.

Tämänvuotini konferenšši oli järješetty Karjalan kielen vuuvven puittehis. Toisualta ei voi olla mainiččomatta, jotta vuotena 1993 perušsettu Itämerenšuomelaisien kielien ta kulttuurin tietokunta lopetti toimintuuh juuri tänä vuotena. Nyt še toimiu Itämerenšuomelaisen filologijan laitokšena Petroskoin valtijan yliopiston filologisen tietokunnan yhteyveššä. Tätä kyšymyštä košetih konferenššissaki. Petroskoin valtijan yliopiston vararehtorin Vladimir S'un'ovin mieleštä näih muutokših pitäy šuhtautuo filosofisešti. Toičči šemmoset muutokšet ollah ihan välttämättömät. Vaikka oppilaitoš on mänettän statussin, še ei misänä tapahukseššä vaikuta opaštamisen tašoh ta luatuh. Opaštamini ta kielien ammattimiehien kouluttamini jatkuu. Ta Bubrihin luvannot -konferenšši on vielä yksi toivissuš šiitä.

Konferenššin teemana oli Karjalantutkijien panoš Kar-

jalan šuomelais-ugrilaisien kielien šäilyttämiseh ta kehittämeš. Venäjän Tietoakatemijan Karjalan Tietokeskukšen ta Petroskoin yliopiston vuoroaikutuš tuntuu aina. Šuurin oša Kielen, kirjallisuuvven ta istorijan instituutin ruatajista ollah Petroskoin yliopiston piäštökkähie. Monet instituutin ruatajat varšinaisen työn rinnalla pietäh luv-

en ta pohatan kulttuuriperinnön šäilyttämiseššä ta kehittämiseššä on tovelia merkittävä. Täki päiväki juuri näijen ihmisien innolla ta voimilla on šuatu aikah hyvin äijän; on kerätty valtava miärä etnografista ta folklooriainehistuo, kumpani šäilyy nyt instituutin fondiloissa, kirjutettu šatoja tutkimuštöitä ta valmissettu monen monta oppikirjua

toja yliopiston studenttiloilla. Martti Kuusinen, Unelma Konkka, Marija Mullenen, Tamara Staršova, Gori Makarov, Vieno Fedotova, L'udmila Markijanova, Pekka Zaikov, Aleksandra Punžina, Irina Vinokurova, Nina Zaitseva – näijen ihmisien panoš ta rooli Karjalan šuomelais-ugrilaisien kanšojen kieli-

en ta pohatan kulttuuriperinnön šäilyttämiseššä ta kehittämiseššä on tovelia merkittävä. Täki päiväki juuri näijen ihmisien innolla ta voimilla on šuatu aikah hyvin äijän; on kerätty valtava miärä etnografista ta folklooriainehistuo, kumpani šäilyy nyt instituutin fondiloissa, kirjutettu šatoja tutkimuštöitä ta valmissettu monen monta oppikirjua

ta opaššuvälinehtä.

– Tämä prosessi ei ollun helppo, korošti pakinaššah KT:n Kansallisušpolitiikan ministerijön tehtävie šuorittaja Jelizaveta Haritonova. – Ta mejän, nuorien, pitäy muistua še. Nyt nuorien tärkeimpänä tehtävänä on šäilyttyä tämä mejän pohatta perintö, šäilyttyä ta lisätä šiitä.

» PALKINNOT PARAHILLA OPAŠTUJILLA

Karjalan kielen ta kulttuurin vuuvven puittehis KT:n kansallisušpolitiikan ministerijö myönti rahapalkinnot Petroskoin valtijan yliopiston ta Karjalan valtijoillisen pedagogisen akatemijan parahilla karjalan, vepšän ta šuomen kieltä opaštujilla studenttiloilla. Oppilaitokšet oli esitetty palkintojen ehokkaita, kumpasista komiisin jäšenet valittih voittajat. Palkinnot oli myönnetty nelläššä nominaatijoššä: varšinaiskarjala, livvinkarjala, vepšän kieli ta šuomen kieli. Valintakriteerinä oli hyvä opintomäneššyš, tutkimuštö šekä aktiivini yhteiskunnallini kanta. Tämän lisäksi ehokkahien piti valmistua videosertifikaatit šillä kielellä, kumpaista hyö opitah oppilaitokšeššä.

Vepšän kielen nominaatijoššä komiisin jäšenet myönnettih palkinnon filologisen tietokunnan 5. vuosikurššin opaštujalla Sergei Minvalejevilla, šuomen kielen ryhmäššä parahana oli 5. vuosikurššin opaštaja Anna Sokol, livvin kielen nominaatijoššä palkinnon šai 4. vuosikurššin opaštaja Anastasija Afanasjeva, varšinaiskarjalan nominaatijoššä palkinnon voittajakši oli valittu Petroskoin yliopiston filologisen tietokunnan 4. vuosikurššin opaštaja Uljana Tikkanen.

Bubrihin luvannot -konferenššissa kaikki nominaatijojen voittajat šuatih 10 tuhannen rupl'an palkintosertifikaatit. Kansallisušpolitiikan ministerin tehtävie šuorittajan Jelizaveta Haritonovan šanojen mukah ministerijö jatkaa tätä perinnehtä ta rupieu joka vuosi palkiččomah parahie opaštujie.

KANŠALLISUŠPOLITIIKAN MINISTERIJÖN PALKINNON ŠUAJA ULJANA TIKKANEN ON KOTOSIN KALEVALAŠTA.

Innoššuš oli šuattan hänet tielläh

Tutkijan taival: 200 vuotta täytty Matias Castrénin šyntymästä.

”Viisitoista vuotta takaperin luajin päätökšen omistua elämäntyöni Suomen heimon ta šen šukukielen, uškonnon, tapojen ta muijen kanšantietehellisen šeikkojen tutkimisella”, näin kirjutti Matias Aleksanteri Castrén, Suomen kielen ensimmäini professori ta suomalais-ugrilaisien kielten tutkija.

Matias Aleksanteri Castrén šynty 2. talvikuuta 1813, Oulun šeuvoilla, Tervolašša, pastorin pereheššä. Yliopistošša opaštuos's'a hiän kiinnoštu uralilaisista kielistä ta kanšantavoista. Castrén kävi tutkimušmatoilla Lapissa, Vienan Karjalašša ta Siperissä.

– Matias Castrén oli šuomen kielen ta suomalais-ugrilaisien kielten tutkija, kertou professori, Kalevalaseuran johtaja (1981–2007) Pekka Laaksonen. – Miun mielešstä hiän on keškeisin tutkija šiinä šuhtehešša, jotta niin kuin hiän iče kirjutti «löysi šuomen šuvun kojn». Castrén luati nellä pitkä matkua Siperih ta tutki kolmentoista kielen kieliopin ta rakentehie. Še oli ylen lahjakaš mieš. Hiän löysi suomalais-ugrilaisien kielten yhteyven ta kehitti šamoin teorijan altailaisista kieliryhmistä. Matias Castrén kirjutti pitkie matkakertomukse ta jätti äijän julkaisuja.

Tutkimusmatkoilla Pohjolassa -kirjašta: *”Arkangelilaiset yštävänäni olivat mitä synkimmin väreihin kuvailleet minulle noita tundroja ja koettaneet kaikin keinoin neuvua minua luopumaan samojedimatkastani, johon heidän mielestään sisältyi niin paljon vaivoja ja vastuuksia, että he eivät uskoneet minun horjuvan terveyteni niitä keštävän. Jossain määrin minä itekin pelkäsin samaa, mutta ken ei nuoruden intomielen vallassa ole valmis uhraamaan vaikkapa henkensäkin aatteen puolesta!”*

Castrén läksi tutkimušmatalla Siperih vuotena 1841. Še matka kešti kolme vuotta. Siperissä ollešša Castrén mäni Objoven suuh šuaten, Obdorskin (nyk. Sa-

ŠUOMELAIS-UGRILAISIIEN KIELIEN TUTKIJUA M. A. CASTRÉN.

lehard) kaupunkih. Hiän talenti kaikki mitä vain näki. Keräsi tietoja luonnošta, kanšojen elinkeinoista, ihmisien anatomijašta ta ulkonävöštä, kulttuurista, uškonnošta, istorijašta. Ennein Siperinmatkua, vuotena 1839 Castrén kävi Venäjän Karjalašša.

Šilloin vuotena 1839 Šuomelaisen Kirjallisuuvven Šeura anto Castrénilla 300 rupl'ua nelikuukautista kešämatkua varoin. Oraškuun lopusšša Castrén läksi matkah Helsinkiä ta tuli jällellä šyšškuun puolivälissä. Karjalašša Matias Castrén kävi Repol'ašša, Akonlahešša, Latvajärvellä, Vuokkiniemeššä, Vuonnisešša, Jyvyälähešša, Uhtuošša, Tuoppajärvellä ta šiitä Piäjärven kautta mäni Kuusamoh.

– Hiän kiänti Kalevalan ruočiksi, kerto Pekka Laaksonen, – Še ilmešty vuotena 1841. Šitä kautta Kalevala tuli laajemmin tunnetuksi. Muuvvallaki muajilmašša oli mahdollisuus luke šiitä. Jälešti ilmešty muitaki Kalevalan kiännöksi, onnako Casténin kiännöš oli merkittävä šen takie kun hiän 1839 vuotena šuoritti matan Vienah. Hiän eči Kalevalan šanojen tauštoja ta Kalevalan mifologijua. Näijien matkojen pohjal-

« **Matias Castrén kirjutti pitkie matkakertomukse ta jätti äijän julkaisuja.**

la hiän kirjutti myöhemmin Šuomelaisen mifologijan. Šen käsikirjutus oli aikoinah unohtun ta nyt on ajatus kiäntä še šuomeksi. Še on ilmešty ruočiksi yliopistoluentojen pohjana.

Tutkimusmatkoilla Pohjolassa -kirjašta: *”Heti Karjalan alueelle astuttuani avautui eteeni uusi maailma. Jo karjalaisten ulkonainen elämä, sellaisena kuin se ilmenee elintavoissa ja tottumuksissa, siirtää tutkijan muinaisuuteen. Mutta ikivanhuus ilmenee ennen kaikkea kansan sisäisestä elämästä, sen koko tunne- ja ajatustavasta... Jatkoin vaelustani Akonlahteen, ensimmäiseen Vuokkiniemen seurakunnan puoleiseen kylään. Täältä sain lähes neljäkymmentä loitsurunoa ynnä joukon satuja ja tarinoita yhdeltä ainoalta henkilöltä, joka piti minua kovassa työssä vii-*

KARTALLA ON MERKITTY VIENAN KARJALAN KYLÄT, KUMPAISSA CASTRÉN KÄVI VUOTENA 1839. KARTTA ON OTETTU TUPENKOLAHUTTAJIEN MAILLA -KIRJAŠTA (2006 V.).

si vuorokautta- samassa kylässä oli sitä paitsi monia vähemmän kuuluisia laulajia ja vain ani harvoja sellaisia, joilla ei ollut mitään laulettavaa ja kerrottavaa... Vuonnisessa minulla oli tilaisuus korjata talteen sangen huomattava tarina- ja loitsusäällis. Täällä sain myös nähdä jokseenkin täydellisen kokoelman erilaisia esineitä, joita samaanit käyttävät sairaita parantaessaan. Kokoelman omistaja, seutukunnan maoneikkain noita, salli minun perehtyä kaikkein syvimpiinkin salaisuuksiinsa kertomalla minulle, kuinka hänen oli tapana valmistaa lääkkeensä ja mitä erilaisia temppuja hän käytti harjoittaessaan lääkärintutsumusta.”

Matias Castrénin tutkimušmatat olit pität ta vaikiet. Niissä matoissa hiän kipeyty ta läsi kovašti ta loppujen lopuksi šai tu-

berkuloosin. Castrén kuoli keški-ikähisenä, hänelä ei ollut vielä i nellyäkymmentä vuotta. Hänen tutkimušruavot on kerätty šuureh šarjah, šiinä on 12 ošua.

Šuomelaini filosofi Johan Snellmann šano Castrénista näin:

– Hiän luati šen, mih hänen šyväin häntä kehotti, mih hänen velvollisuus häntä káški. Innoššuš oli šuattan hänet tiellä, missä tietehellisen tutkimukse harraššuš yhty tuatonmuan rakkauteh, missä jokahini eistymisaškel oli aškel kohti Šuomen tulevaisuutta.

2. talvikuuta täyTTY 200 vuotta Matias Castrénin šyntymäpäivästä. Šilloin Šuomešša pietäh erilaisie tapahtumie tutkijan muissoksi ta kunnivokši. Šuomešša Castrénin jälkeh on ollut monie taitavie tutkijoita. Onnako ken-

« **Šuomešša Castrénin jälkeh on ollut monie taitavie tutkijoita, onnako kenkänä heistä ei ole kerännyn kenttämatoilla niin äijän materiaalie.**

känä heistä ei ole kerännyn kenttämatoilla niin äijän materiaalie kuin Matias Castrén. Šiinä työššä hiän oli ensimmäini.

NATTO VARPUNI

Vapua-aika

» RAHVAHAN VIISAHUŠ

Aikani lintuni jo nõkkua puhistau, a myöhäni vašta šiipija räpšyttäy.
KARJALAINI ŠANANPOLVI

» ANONSSI

KÄSITYÖAMMATTIEN KEŠKÜŠ. AKAT, HEVOT, LINNUT.	
7.12. ŠUATEN	Puunleikkua Dmitri Moskinin (Petroskoi) näyttely. Esillä Pohjois-Venäjän 1800-luvun muanviljelijien kukkasien yli 300 kopijua.
TOINIARKI-ŠUOVATTA	
10.00-19.00	
→ Adressi: La Rochellen katu, 13 → Telefoni: 77-34-56	

KUKLATALO-NÄYTTELYŠALI. SERGEI ŠČERBAKOVIN MUISSOLLA.	
7.12. ŠUATEN	Esillä taiteilijan Sergei Ščerbakovin töitä, kumpani eli ta ruato Petroskoissa.
ENŠIARKI-ŠUOVATTA	
12.00-17.00	
→ Adressi: Kirovinkatu, 13 → Telefoni: 78-30-62	

KIŽIN NÄYTTELYKEŠKÜŠ. PRIÄŽÄN KARJALAIŠIEN PERINNEHTAITEH.	
15.12. ŠUATEN	Esillä Priäžän piirin perinteellisiä kuvonnaisia, puuesinehie, rakennuksien arhitektuurisia elementtejä ta ornamenttejä.
ENŠIARKI-PYHÄPÄIVÄ	
10.00-18.00	
→ Adressi: Fedosovankatu, 19 → Telefoni: 77-51-16	

KIŽIN NÄYTTELYŠALI. RAKAŠ VALAMO.	
22.12. ŠUATEN	Esillä tauluja ta taitehkeitöitä, kumpaset kerrotah Valamon šuaristošta ta manasterista.
ENŠIARKI-PYHÄPÄIVÄ	
10.00-18.00	
→ Adressi: Kirovin aukijo, 10a → Telefoni: 78-35-43	

KIŽIN NÄYTTELYŠALI. VENÄJÄN OIKIEUŠKOSET KIRIKÖT.	
22.12. ŠUATEN	Natalja Kolovan (Karhumäki) 27 kirjottuu työtä, kumpaset esitetäh Venäjän kirikköjä. Näyttely on esillä musejon infokeškekšesša, vapua piäšy arkipäivinä klo 10.00-17.00.
ENŠIARKI-PYHÄPÄIVÄ	
10.00-18.00	
→ Adressi: Kirovin aukijo, 10a → Telefoni: 78-35-43	

KARJALAN KANŠALLINI MUSEJO. LUONNONTALOUŠ.	
31.12. ŠUATEN	Interaktiivini näyttely kertou Karjalan venäläisien, karjalaisien ta vepšäläisien perinteellisistä ammattiloista ta käsitöistä 1800-1900-luvulta. Näyttelyesinehistä kertova informaatio on tarjolla niise karjalakši ta vepšäkši.
TOINIARKI-PYHÄPÄIVÄ	
10.00-17.30	
→ Adressi: Leninin aukijo, 1 → Telefoni: 76-94-79	

”Kešätila” ympäri vuuvven

Aika: Väittelyt kellojen šiirtämisen hyövyštä jatutah.

OLGA MELENTJEVA

Mi ois parempi, talvi-kešä- vai sesonkiaika? Monissa maissa kaksi kertua vuuvvesša kevyälä ta šykyšyllä kellojen ošoittimet šiirretäh tunti eteh tahi tuakše päin.

Venäjällä kellot šiirrettih viimeksi kevyällä 2011VF:n šillosen presidentin Dmitri Medvedevin alottehešta ta šen jälkeh ei enyä košetty. Jo toista vuotta Venäjä eläy niin šanotun kešäajan mukah, onnako väittelyt šen hyövyštä ta asienmukaisuuvvešta on jatuttu tähä šuate.

Ammusista ajoista alkuan ihmieni eli luonnonajan mukah. Hiän nousi päiväsen kera ta rupesi muate kun päiväni laškeutu ta pimeni. Onnako elämän kehitys johti šiih, jotta tämä ihmisen ta luonnon välini yhteys vähitellen häipy.

Nykyjä venäläiset elätäh ajan mukah, kumpani on kahta tuntie ieššä luonnonaika. Vielä vuotena 1930 Venäjällä oli šiirretty kellot tunti eteh päin. Näin talouellisten šyjen takie oli otettu käyttöh vyöhykehaika. Vuotena 1981 šamojen šyjen takie oli hyväksytty sesonkiaika, konša kellot šiirrettih kaksi kertua vuuvvesša; kevyällä

KELLOJEN ŠIIRTÄMINI EI OLE NIIN YKSINKERTANI PROSESSI.

ta šykyšyllä.

Kellojen šiirto herätti äjän kiistua ta moitteita. Monet ihmiset valitettih pahua vointie ta unista oluo. Karjanhoitajtki oli moničči kerrottu mielih kellojen šiirtämistä vaštah, šentäh kun näijen muutoksien takie pitäkši aikua laško lehmiin lypšymiärä.

Kellojen šiirtämini ei ole niin yksinkertani prosessi. Erotukšena tavallisista kelloista ihmisen ”biokellot” ei šiirrytäh niin ruttoh. Tutkijat on tovettu, jotta bioritmien rikkomini vaikuttou

negatiivisešti ihmisien elimistöhen, nimenomah kašvauärtyvyys ta unettomuus, ihmini tuntou iččietäh vaipunehena, uupunehena, tämä kaikki voit aiheuttua erilaisien tautien pahenomista.

Kiintie ”kešäaika” tuli Venäjällä kevyällä 2011. Onnako jo talven läheštyössä kešäajan kannattajien luku väheni huomattavašti. Vuotena 2012 pietyn sosiologisen kyšelyn mukah vain 21% kyšelyh ošallistujista haluttais elyä kešäajan mukah, 43% mielummin myöššyttäis entiseh seson-

kijan sistemih ta 27% tahottais elyä talviajan mukah. Monet tutkijat ollah šitä mieltä, jotta olis parempi jättyä talviaika, kumpani on kuitenkin luonnonaika lähempi.

Nykyjä VF:n Duuman kanšanetuštajat šyväšti mietitäh šitä, jotta šiirtyä kellot tuakše päin. Voit olla, jotta enši vuotena Talviolimpialaiskisojen jälkeh tämä kyšymys tuas nošsetah käsittelyllä ta šeuuavana šykyšynä venäläiset šiirrytäh talviaikah.

Netälän päivä	Petroskoi		Kemi		Kalevala		Koštamuš		Louhi		Mujejärvi	
	YÖ	PÄIVÄ	YÖ	PÄIVÄ	YÖ	PÄIVÄ	YÖ	PÄIVÄ	YÖ	PÄIVÄ	YÖ	PÄIVÄ
NE 28/11	☾ +3	☀ 0	☾ -4	☁ -6	☾ 0	☁ -5	☾ -1	☁ -6	☾ -6	☁ -7	☾ -3	☁ -6
PI 29/11	☁ -1	☀ -5	☾ -17	☀ -11	☁ -4	☀ -12	☁ -5	☀ -14	☾ -17	☁ -12	☾ -17	☀ -14
ŠU 30/11	☾ -6	☀ +6	☁ -10	☁ -16	☁ -13	☁ -6	☁ -14	☁ -8	☁ -12	☁ -13	☁ -10	☁ -13
PY 01/11	☁ -3	☁ -3	☁ -10	☁ -8	☁ -4	☁ -9	☁ -3	☁ -6	☁ -12	☁ -13	☁ -8	☁ -9
EN 02/11	☁ -3	☁ -3	☁ -11	☁ -9	☁ -10	☁ -16	☁ -7	☁ -17	☁ -15	☁ -13	☁ -10	☁ -10
TO 03/11	☾ -9	☀ -8	☁ -11	☁ -12	☁ -18	☁ -18	☁ -20	☁ -19	☁ -15	☁ -16	☁ -12	☁ -10
SE 04/11	☾ -8	☁ -3	☁ -9	☁ -8	☁ -15	☁ 0	☁ -14	☁ 0	☁ -14	☁ -12	☁ -13	☁ -12

» ANEKDOTTI

– Armahaini, onko meilä mitä šyvyvvä?
– Voit šyvyvvä kaiken, mitä löytävät jääškuapista!
– Oho šie miun emäntäiseni!.. lčeko olet jätätä luatin?

YHTEISKUNTAPOLIITTINI LEHTI, KUMPANI
ILMESTYY KARJALAN KIELEN VIENANKARJALAN
MURTEHELLE

Vienan Karjala

Karjalan rahvahan lehti on perüšsettu 28. talvikuuta 1999.
Lehen on rekisteröiny Venäjän Federatijon Kirjapainoalan komittietta, rekisterinumeru «3»-0186

PERUŠTAJAT:
Karjalan tašavallan lakijenhväkšymiskokouš,
Karjalan tašavallan hallituš,
Karjalan Rahvahan Liitto,
Valtijollini byžettäilaitoš
”Periodika”-kuštantamo

Piätoimittaja Olga MELENTJEVA

TOIMITUKŠEN OŠOITEH:

Titovinkatu 3, 185035 Petroskoi, Karjalan tašavalta
Tel: (8 142) 78 29 32; faksi: (8 142) 78 36 29
e-mail: vienankarjala@mail.ru; vienan@sampo.ru
<http://vienan.rkperiodika.ru>

Julkaisija:

Valtijollini byžettäilaitoš
«Periodika»-kuštantamo

Painettu Verso-kirjapainošša:
185031, Petroskoi, Varkaukšen rantakatu, 1a

№ 22 (373) 27.11.2013
Allakirjutettu painettavaksi 26.11.2013
klo 12.00

→ Indeksi 84593
→ Painoš 700
→ Tilauš 1138
→ Hintä 15.00 rpl

Hyvä on Bulgaria, ka Venäjä on parempi

Kešäloma: Karjalaisen matkakuvauksie Bulgariašta.

Juuri nämä šanat laulušta tultih miula muistih tänä kešänä. Kaikin tiijetäh, jotta kešä on paras loma-aika. Kaupunkilaiset leväheläh omilla dačoilla, ajetah omih kylih šukulaisien luo, taikka meren rannalla. Meijän tašavallan pohjoiseläjät tykätäh levähellä lämpimissä maissa. Rikeneh hyö valitah Turkin ta Jegiptin, šentäh kun palvelujen tašo on melko hyvä ta hinnatki ei olla kovin suuret. A myö valiččima lepopaikaksi Bulgarijan.

Lepo Europašša, verraten šamah Turkkih ta Jegiptih, on äijjä kallehempi. Še tuli šelväkši jo šilloin kun varasima hotellin. Bulgarijan tunnetuimpie kurorttija ollah Златни пясъци (Kultaset peskut) ta Слънчев бряг (Päiväsen ranta). Myö valiččima enšimmäisen.

Bulgarijah voit piäššä lentokonehella, junalla tahi autolla. Myö piättimä männä junalla. Matka kulki Moskovon, Ukrainan ta Romanijan kautta. Ukrainalla myö olemma käynyn joka vuosi, a Romanijašša ta Bulgariašša olima enšimmäistä kertua. On kulun 20 vuotta niistä ajoista, košša Romanija oli sosialistisena tašavaltana, a Bulgaria – kansantašavaltana, kumpani kuulu niin šanottuh sosialistiseh leirih. Onnako männehen kaikuja tiälä tuntuu vielä nytki.

Košša turistit lennetäh lentokonehešša, hyö ei nähä kaikkie, mitä tapahtuu muašša. Lentoašemalta heitäh kuletetah mukavissa autobuššiloissa šuorah kurorttipaikalla. A myö ajamma junašša ta hyvä, jotta ilmaštointilaittehet toimitah. Puijen okšat kolissetah vaunun ikkunoih, rautatien kiskot on paikotelten ruohotuttu, juna lähötöy ašemalta ilmaim mitänä ilmoštuša. Ajamma ieläläh, ohitamma autokumijen varaštoja ta ašen ”tankkien kalmismuan”! Višših ne on jätetty meijän šotajoukot. Tottaš enein rautatien vierellä oltih meijän joukko-ošaštot ta eryähičči šatutah pienet talot vartijopaikka nro 1-, vartijopaikka nro 2 -kirjutukšien kera. Nyt kaikki on hylätty, rakennukšet ränčissytäh.

Loppujen lopulta tulima

BULGARIJAN VARNA-KAUPUNKILLA ON POHATTA ISTORIAJA TA ÄIJÄN NÄHTÄVYYKŠIE. KUVA: NATALIE SIKONI.

Varnah. Še on šuuri merenrantakaupunki, kumpaista šanotah Bulgarijan meripiäkaupunkiksi. Varna šijoutuu muan merenrannan pohjoisošašša. Kaupunkilla on pohatta istorija ta äijän nähtävyykšie: musejot, roomalaiset rannijot, delfinaarijo, akvaarijo ta äijän muuta. Varnan arheologisešša musejošša šäilyy muajilman vanhin muokattu kulta. Kaupunkin lähellä šijouvatuh Bulgarijan kuulusimmat merikurortit: Kultaset peskut, Pyhien Konstantinin ta Jeleinan kurortti, Päiväsen ranta, Riviera.

Kultaset peskut on Bulgarijan Muššanmeren rannan suurimpie ta vanhimpie kurorttija. Še on rakennettu 17 km pohjoseh päin Varnašta, Златни пясъци -luonnonpuiston meččien lähellä. Šamašša paikašša on Aladža-kallijomanasteri. Kultaset peskut on kuulusa balneologini laitoš, kun šielä ollah mineraalilähteet tervehyšvejen kera.

Šielä on kymmenie hotellija, monet niistä on rakennettu meččäšša. Kurortti šopiu kuin nuorilla aktiivisilla ihmisillä, niin ni perehillä lapšien kera.

Bulgarijašša kaikin paisah venyhäkši, še hyvin auto šeuurušteluo. Hoti bulgaarit kuulutahki slaavilaisien kanšoien ryhmäh, ka bulgarijan kieli on meilä epäšelvä.

Bulgarijan raha on lev, pikkuraha – stotinka. Hotellissa meilä oli täyšihoito, ka rahua oli mih kuluttua. Hotellissa on tapana jättyä palveluraha kerroššiiuvuojilla.

Uimarannašša meitä vuotti ”maksullini aloveh”. Još tahot venyö hyvällä paikalla, niin šiiitä pitätäkšua, šamoin kuin sontikaštaki, kumpasen alla voit oštua makuupahtja. Merihuvilaittehet niise ollah melko kallehet, ka venäläiset turistit mielelläh käyvetäh niitä.

Illalla kaikin männäh

rantakavulla. Šielä on suveniiri- ta vuatekauppoja, monilukusiekahvilvoja, huvilaittehet... Kaikista tunnetuin laulu, kumpaista šai kuulilla melkein joka kahvilašta, on Alla Pugačovon Miljoona ruškieta ruušuo.

Šuhtautumini Venäjäh ta venäläisih on neutralini. Onnako bulgaarit kunnivoitetah Aleksandr Suvorovie, kumpani auto heitäh turkkilaisešša šovašša. Varnašša on Andrei Saharovin katu, kumpasella on Grand mol -kauppa.

Ka elokuušša Bulgarijan Sofija-piäkaupunkissa tuntemattomat ihmiset häpäistih neuvoštošotilahien muistopaččahan – värjättih šen vualienruškiella muallilla. Muistopaččahan alla hyö kirjuttetih, jotta ”Bulgarija pyytäh proskenjua” šiiitä, jotta vuotena 1968 yheššä Neuvoštoliiton kera ošallistu kapinan tukahuttamieš Čekkoslovakijašša. Še ihmetytti. Vet 1990-vuosina Bulgariašša mei-

nattih hävittyä Al'oša-muistomerkki Plovdivašša. Šilloin ihmiset ”elävänä čieppinä” nouštih muistomerkin puoluššukšeh. Ka aika muuttu.

Nyt Bulgariašša on ”taistelu” vallašta ta tavallisista ihmisistä kenkänä ei välitä. Monet lähätäh tienestillä Tanskah, Šuureh Britannijah ta Moskovah. Varnan istorijallini oša on pahašša kunnošša. Melkein kaikki tarviččou mualauštöitä ta remonttie, monet talot ihan hajotah, a vet še on kaupunkin keškuš! Šitä kaikkie nähän turistit! Paikalliseläjie še oikein huoleššuttu.

Kaikešta huolimatta, bulgaarit muisselläh hyvällä niitä aikoja, košša Bulgaria kuulu sosialistiseh leirih. Taksin šohveri, 40-vuotini mieš, šano meilä: ”Košša myö elimä kommunismissa...” Enšin mie tahoin šanuo hänellä, jotta višših sosialismissa, ka šiiitä ajattelin, jotta tottaš

« **Varna on šuuri merenranta-kaupunki, kumpaista šanotah Bulgarijan meripiäkaupunkiksi.**

ne vuuvvet oltihki hänellä ta hänen perehellä kommunismina.

Košša myö läksimä kottih, meijän kera junašša ajo pereh Novosibirskista. Košša hyö šuatih tietyä, jotta myö olemma Karjalašta, niin šanottih, jotta tiijetäh meijän karjalaista čäijyö. Mie kyšyin: ”Mi čäijy še on? Maijon kera?” Vaštauš milma nakratti. Šelveni, jotta Novosibirskissa myyvväh jākäläčäijyö, kumpaista šanotahki karjalaisekši!

NATALIE SIKONI

Tortilla-ämmön viisahukse

Terveh, lapset!

Kohta alkau talvikuu, kumpani vuuvven lopettau, talven alottau. Muinais-Roomašša talvikuu oli kalenterin kymmeneš kuukauši ta šai nimen latinalaisešta *decem* (*kymmenen*) -šanašta. Šiitä Gaius Julius Caesar pani detsem-kuukauven kalenterin kahtehtoista paikkah, ka šen nimi jäi šamanlaiseksi. Venäläisillä kalenterin viimesellä kuukauvella on *dekabr'*-nimi (latinalaisešta *december*). Monet kanšat šanotah talvikuuta *december*, valkovenäläiset – *snežen'* (*luminikuu*), suomalaiset – *joulukuu*, turkkilaiset – *aralık* (*vanhan ta uuvven vuuvven välini aika*), japanilaiset – *sivasu* (*aseijen lopettamisen kuukauši*).

» ŠANANLAŠKUJA TA EINUŠŠUKŠIE

- ➔ Talvikuu šiltoja kutou, tai nuakloja lyöy, tai rekilöillä tietä antau.
- ➔ Vilu talvikuu koko talvekši muan jäävvyttäy.
- ➔ Talvikuu lumella šilmie ilahuttau, ka korvan pakasella revittäy.
- ➔ Kešä juokšou hypellen, talvi ryömiy piä alaš päin.
- ➔ Lumisa talvi – märkä kešä. Ollou talvi lämmin – kešä tulou vilu. Ollou talvella äijän lunta, kešällä hyvin heinä kašvau.
- ➔ Konša talvella kuun šarvet kačotah ylähäkši, vuota pakkaista.
- ➔ Kun talvikuušša ollou äijän ušvua ta mua on šväh kylmän, vuota hyvvä kašvuo.

» OLETKO KUULLUN?

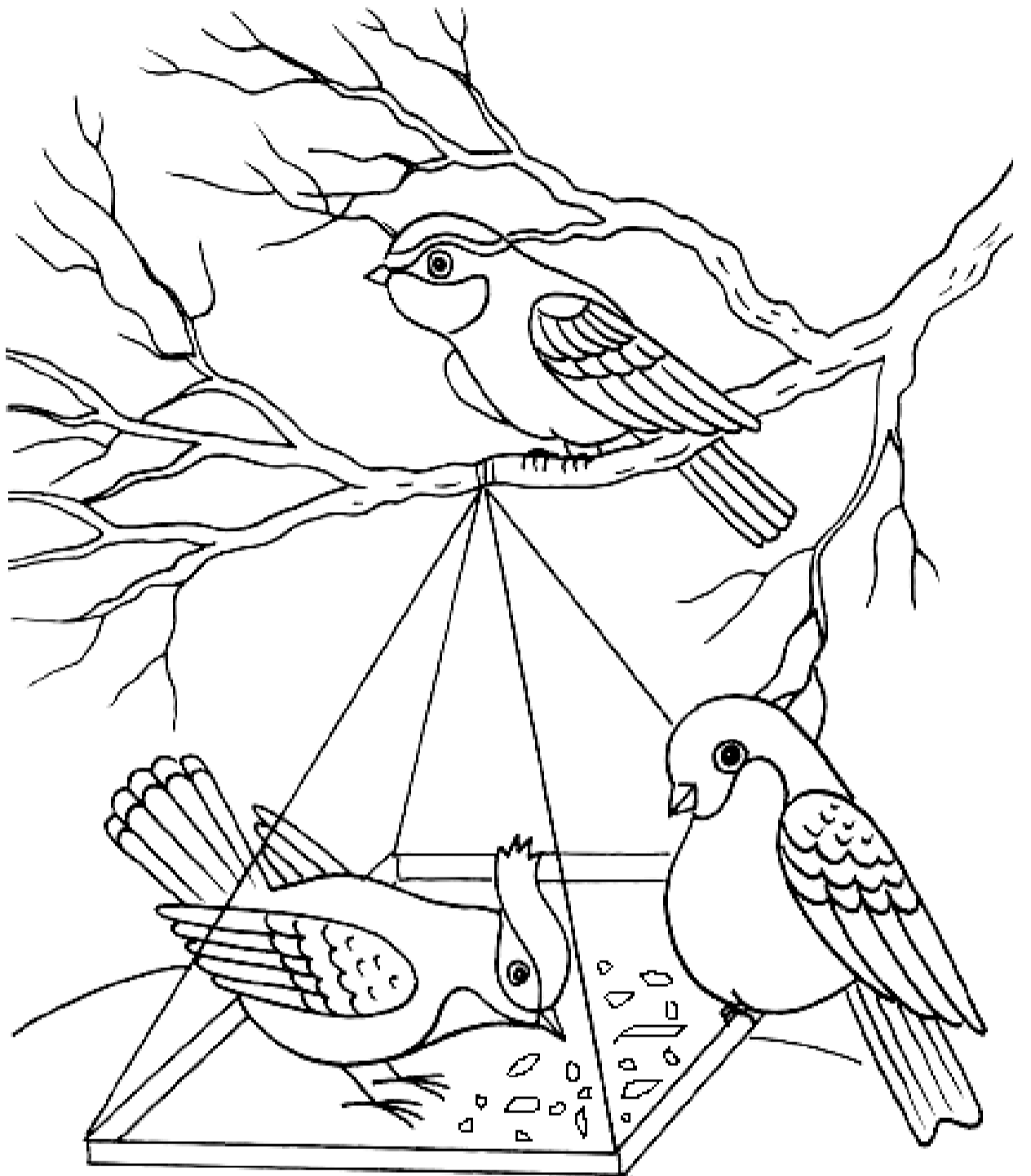
Auttakkua tijasie!

Talven nälkä ta pakkani tappau monie tarpehelisie lintuja. Erikoisešti šuuri kuoloma on tijasien joukošša. Luvettih, jotta kymmeneštä tijasešta kylmäh aikah kuolou kaheksän – yheksän lintuo. Vain šuuri šynnytyš auttau tätä lintulajie vielä šäilyö. A vet tijani on meijän hyvä yštävä. Še šyöy äijän itikköjä, mit ollah paholaiset mečällä ta puutarhalla.

Talvella tijaset tavallisešti šyvvväh jähmettyjä itikköjä ta niijen munija. Hoš kun kova ois pakkani, još tijani löytäy icelläh ruokua, niin še ei varaja kylmyä. Ka toičči puut jäävvytäh ta lintu ei voi šuaha šieltä šyömistä. Šilloin pitäyki tulla apuh linnulla.

Voit luatietijasilla tovellini piirua. Šiihi pannahkerkulesi- ta muita hiutalehie, myslie, päiväisenruušun ta hampun šiemenie, hetelmien kuorie (banani ta sitrussat ei kelvata!), juuštun tai makkaran kappalehie. Ševota oša šiemenvoita ta kolme ošua šuolatointa rašvua (šulatettuo laškietahi markariinie). Kaikki hyväšisti hämmennä, kua pieneh aštieh tahi jogurtistokanah ta pane jääškuappih. Konša kovettuu, voit panna piirua esimerkiksi verkkopuštih tahi ruokintalautasella ta tarita še tijasilla.

Lintujen ruokinta ta niijen touhut aina tuuvvah hyvvä mieltä!

Jiäpuikko-kurortti

Harakka istu lumisella kuusella ta itki:

– Kaikki muuttolinnut lennettih lämpimih maih. Yksi mie, kuin höperö, issun tiälä ta käršin pakkasista ta lumimyrškyloistä. Ei ole ruokua kyllitellein, ei ole makieta vettä, ei ole paikka, jotta muata rauhašša. A talvehtimispaikašša šanotah on hyvä kurortti: palmit, bananit, šuaru!

Ta äkkie kuuli iänen:
– Še riippuu šiitä, mimmosešša talvehtimispaikašša šie olet, Harakka!
– Mimmosešša-mimmosešša, ka tavallisešša!

– Kuulehan, Harakka, tavallisie talvehtimispaikoja ei ole! Kuumat talvehtimispaikat ollah Intijašša, Afrikašša, Etelä-

Amerikašša, ka on vilujaki, kuin teilä keš-kivyöhykkehešša. Vot myö, esimerkiksi, tulima Pohjosešta teijän kurorttih. Mie olen Tunturipöllö, nuo – Keltavarpuni ta Ruškierintani, ta nuo – Pulmoni ta Meččokana.

– En mie teitä ymmärrä! kummekši Harakka. – Mitä varoin teijän piti lentyä niin loitoš kiisselie šärpyämäh? Teilä tunturissa on lunta ta meiläki on lunta, teilä on pakkani ta meilä on pakkani. Šanotta vielä – kurortti! Yhtä kor'ua!

Ka Keltavarpuni on toista mieltä:

– Elä šie, Harakka, niin pakaja! Teilä on vähemmän lunta, pakkasetki ollah heikommat ta vihurit

pehmiemät. Ka tärkeintä on pihlaja! Pihlajan marjat meilä ollah kaikkie palmija ta bananija kallehempi.

Meččokanaki ei šuoštun:
– Mie n'okin makeita pajun urpoja ta lumeh peittävyyn. Še on miula tovellini kurortti: ruokua on kyllitellein, posteli pehmie eikä tuule.

– Tunturissa nyt kaikki elukat peittävyttih, a teilä on hiirie ta jäniksie. Veselä elämä! šelitti Harakalla Tunturipöllö.

Ta kaikki toiset talvehtijat šamua mieltä ollah ta päitä nyökätäh.

Harakka kummekšu ta šanou:

– Oikein šanotah, jotta

pitäy oppie ikä kaikki! Kaniin miun pitäy vesseliytyö, eikä itkie! Mie, niätšen, koko talven elän Jiäpuikkokurortilla! Onpa kummua!

– Niin onki, Harakka! kaikin karjutah. – Elä šaleiče lämpimistä talvehtimispaikoista, šie kuiteski omilla lyhykkäisillä šiipilöillä niin loitoš et voi lentyä. Jiähän omalla kurortilla meijän kera!

Tuaš mečäšša tuli hil'iaista. Harakka rauhotu a toiset kurorttilaiset lennettih ruokua eččimäh.

NIKOLAI SLADKOVIN
KERTOMUKŠEN MUKAH
KIÄNTI: MAIKKI SPITSINA